

Виборча програма

кандидата на посаду академіка-секретаря Відділення вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України
Сауха Петра Юрійовича

Головною метою діяльності академіка-секретаря вважаю організацію ефективного виконання Відділенням вищої освіти основних статутних завдань НАПН України в умовах системної трансформації вищої освіти, збільшення внеску вчених Відділення у наукове забезпечення системних реформ та реалізацію завдань, окреслених Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. При цьому будуть зосереджені основні зусилля на відпрацюванні науково-організаційних рішень щодо інтеграції вітчизняної вищої освіти у світовий освітній і дослідницький простори й подоланні певної ізольованості і стагнації у сфері досліджень, розриву між дослідженнями та впровадженням їх результатів у освітню практику. У 2026-2030 роках діяльність Відділення має розгортатися з урахуванням посилення спротиву російській воєнній агресії, актуальності збереження людського, наукового й інституційного потенціалу вищої освіти, підготовки до масштабної інноваційної відбудови України та поглиблення євроінтеграції в умовах глобальних викликів. Отже, діяльність Відділення має стати не лише академічно вагомою, а й практично потрібною державі, університетам, суспільству, молоді, ветеранам, громадам і міжнародним партнерам України. Адже вища освіта України більшою мірою має бути життєдайним чинником зростання якості людського капіталу, генератором нових проривних ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства.

Вчені Відділення вищої освіти мають достатньо вагомі освітньо-наукові здобутки, які безпосередньо впливали і впливають на реформування вищої освіти України, її світоглядно-ціннісне перезавантаження в умовах інформаційної перенасиченості, технологічної турбулентності і моральної полісемії. Однак для подальшого посилення впливу на забезпечення стійкості українського суспільства науково-дослідницьку роботу Відділення потрібно значно поглибити з урахуванням завдань нової педагогічної парадигми, умов невизначеності та екзистенційних викликів сучасності. Для цього зосереджу увагу й зусилля щонайменше на семи таких найважливіших завданнях.

1. Наукове забезпечення стійкості системи вищої освіти в умовах війни та повоєнної трансформації на засадах європейських стандартів якості, автономії, академічної свободи, доброчесності, відкритості й відповідальності. У цьому контексті першочергові зусилля буде зосереджено на: *підготовці науково обґрунтованих пропозицій* щодо збереження кадрового потенціалу університетів і наукових установ, особливо тих, що працюють у прифронтових, релокованих або постраждалих від війни регіонах; *розробленні моделей освітньої,*

психологічної та соціальної підтримки здобувачів освіти, науково-педагогічних працівників, ветеранів, учасників бойових дій, внутрішньо переміщених осіб та українців, які повертаються із-за кордону; науковому супроводі відбудови освітньої інфраструктури, модернізації мережі закладів вищої освіти, розвитку регіональних університетських центрів і доступності якісної вищої освіти; посиленні відповідності результатів навчання поточним і перспективним потребам ринку праці, насамперед у частині компетентностей, необхідних для відбудови України; розвитку системи збору, аналізу й використання освітніх даних для ухвалення управлінських рішень у сфері вищої освіти; узгодженні національних підходів до якості вищої освіти з потребами українського суспільства та вимогами європейських стандартів і рекомендацій, принципами Болонського процесу, Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору.

2. Максимальна орієнтація наукових досліджень членів та установ Відділення на виконання практикоорієнтованих досліджень у тісній співпраці з Центром інноваційного розвитку вищої освіти НАПН України, вітчизняними й зарубіжними університетськими центрами. Передусім йдеться про: *розроблення науково обґрунтованих рекомендацій з посилення інтеграції в екосистемі «освіта – наука – виробництво», забезпечення його науково-методичним супроводом та обґрунтування розвитку якості людського капіталу; наукове обґрунтування концептуальної моделі прогнозування потреби освітніх і професійних кваліфікацій на сучасному ринку праці; розроблення моделі конкретних механізмів оптимізації мережі закладів вищої освіти та обґрунтування національної платформи кращих практик університетів; аналіз впливу цифровізації на освітній простір у контексті формування нових компетентностей випускників закладів вищої освіти й створення карти ризиків і загроз цифровізації освіти та розроблення шляхів і механізмів їх мінімізації.*

Окремої уваги потребує розвиток досліджень, пов'язаних із використанням штучного інтелекту у вищій освіті, цифровими освітніми середовищами, академічною доброчесністю в умовах генеративних технологій, кібербезпекою освітнього процесу та підготовкою викладача до роботи у новій цифровій реальності.

3. Оновлення та активізація діяльності науково-експертної ради як органу проведення незалежної наукової експертизи. Така рада має бути дієвим інструментом підвищення якості наукової роботи, а її основним завданням мають стати: *забезпечення координації і організації досліджень з актуальних проблем вищої освіти, що мають міжінститутський характер; визначення пропозицій до обсягів бюджетного фінансування наукових установ, ефективності його використання та залучення додаткових коштів (міжнародних проєктів, Національного фонду досліджень України, спонсорських, благодійних*

тощо); *оптимізація термінів наукових досліджень*; *підвищення у загальному обсязі фінансування частки витрат на оперативні дослідження* проблем, що потребують невідкладного розгляду.

Відділення більшою мірою буде зосереджено на визначенні сильних і слабких сторін, можливостей і загроз зовнішнього середовища, які можуть впливати в короткостроковій та середньостроковій перспективі на розвиток вищої освіти України. З цією метою буде посилено участь вчених Відділення у розробленні та впровадженні системи моніторингу та оцінки поетапної реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 рр., підготовці науково обґрунтованих пропозицій щодо її актуалізації, а також моніторингу громадської думки, який передбачає встановлення зворотнього зв'язку між стейкхолдерами вищої освіти за участю освітянської спільноти, роботодавців, студентства, громад та міжнародних експертів.

4. Продовження системної участі у виконанні Національного плану щодо відкритої науки та імплементації концептуальних засад відкритої науки в НАПН України на імперативах академічної доброчесності. Йдеться не лише про збільшення кількості публікацій, а й про підвищення якості досліджень, прозорість наукових даних, розвиток інституційних репозитаріїв, використання FAIR-принципів, інтеграцію української науки до європейських інформаційних і дослідницьких інфраструктур.

Буде поліпшено висвітлення результатів наукових досліджень у наукових виданнях, насамперед, з високим імпакт-фактором, та, зокрема, у виданнях, індексованих у наукометричних базах Scopus та Web of Science, Електронній бібліотеці НАПН України. Водночас оцінювання наукової діяльності має бути збалансованим: кількісні наукометричні показники мають доповнюватися експертною оцінкою реального впливу досліджень на розвиток освіти, науки, державної політики та університетської практики.

5. Забезпечення фундаменталізації та універсалізації наукової діяльності установ Відділення через спільні проєкти інших наукових і освітніх установ. Це, по-перше, посилить співпрацю з вченими НАН України, національних галузевих академій, Спілкою ректорів закладів вищої освіти, Українським союзом промисловців і підприємців України, Українським дослідницьким соціальним консорціумом, Центром академічної етики та досконалості в освіті. По-друге, збільшиться діапазон співпраці із закордонними партнерами для створення міжнародних дослідницьких груп, укладання двосторонніх і багатосторонніх угод із закордонними науковими інституціями та закладами вищої освіти. По-третє, відбудеться розбудова дієвої системи підтримки існуючих наукових шкіл як ефективного інструмента підвищення якості підготовки фахівців та мотивації діяльності молодих вчених Відділення.

Важливим напрямом буде всебічна підтримка молодих учених в умовах

війни, що набуває не лише кадрового, а й стратегічного значення. Серед форм підтримки – менторські програми, залучення молодих дослідників до міжнародних проєктів, розвиток академічної мобільності, сприяння грантовій активності, створення умов для повернення й інтеграції українських науковців, які тимчасово перебувають за кордоном.

6. Розширення експертної участі установ та членів Відділення у розробленні законодавства та нормативної бази вищої освіти і науки, що зумовлено формуванням концептуально нової моделі вищої освіти: від трансляції знань до формування адаптивних і рефлексивних здатностей. Йдеться про більш активну підготовку експертних висновків, аналітичних записок, рекомендацій для МОН України, Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, інших центральних органів влади. Особливої уваги потребують питання якості вищої освіти, оптимізації мережі ЗВО, фінансової та академічної автономії університетів, освіти дорослих, визнання кваліфікацій, інтеграції науки й освіти, цифрової трансформації, відкритої науки та відповідального використання штучного інтелекту.

7. Системне та всебічне висвітлення результатів наукових досліджень учених Відділення в освітянській та науковій пресі, інших ЗМІ, Віснику НАПН України, їхня активна участь у циклі передач “Наука ХХІ століття” на телеканалі “Рада” Комітету з питань науки, освіти та інновацій Верховної Ради України.

З цією метою більш широко будуть використовуватися сучасні канали комунікації: регулярні аналітичні огляди для університетів і державних органів, публічні звіти про результати досліджень, відкриті експертні обговорення, цифрові платформи поширення кращих практик, фахові дискусії за участю роботодавців, студентства, міжнародних партнерів і представників громадянського суспільства.

Адже Відділення вищої освіти як складова НАПН України, зможе повністю реалізувати свій статус як головної наукової установи у сфері наук про освіту України, не замикаючись у власних стінах, а широко виходячи за їх межі. Тому критичної ваги набуває для нас співпраця з МОН України, Комітетом Верховної Ради України з питань науки, освіти та інновацій, з провідними університетами держави. Це буде вмотивований рух ідеятону (інтенсивного і креативного марафону ідей) в обох напрямках, що включатиме взаємну підтримку найважливіших наукових та освітніх проєктів.

Я повною мірою усвідомлюю особисту відповідальність за виконання положень цієї програми, розраховую на солідарну підтримку і докладу усіх зусиль у разі обрання для її ефективної реалізації.